

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 10, Αρ. 3Α (2019)

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ISBN 978-618-5335-05-2

Η συμβολή της εξΑΕ στο πεδίο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας

ΙΩΣΗΦ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΑΡΜΑΚΟΛΑΣ

doi: [10.12681/icodl.2038](https://doi.org/10.12681/icodl.2038)

Η συμβολή της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (εξΑΕ) στο πεδίο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας

The contribution of distance learning in the field of University Pedagogy aiming at quality assurance

Φραγκούλης Ιωσήφ
Αν. Καθηγητής
ΑΣΠΑΙΤΕ
sfaka@otenet.gr

Αρμακόλας Στέφανος
ΕΔΙΠ
ΑΣΠΑΙΤΕ
armakolas@aspete.gr

Abstract

In this article the concept of university pedagogy is presented and analysed as an integral part of the discipline of pedagogy aiming at the professional development of university teachers. In the first part the concept of university pedagogy is analysed and its content is specified, as it is reflected in the relevant bibliography. In the second part of the article the term distant learning is analysed and its contribution to the discipline of university pedagogy is described, with the aim of supporting the work of university teachers. Finally, we draw conclusions and make suggestions concerning the effective use of distant learning in the framework of university pedagogy.

Keywords: *University Pedagogy Distance learning, ICT's, quality, educational design*

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται και αναλύεται η έννοια της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής ως αναπόσπαστου κλάδου της παιδαγωγικής επιστήμης με στόχο την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πρώτο μέρος της εργασίας αναλύεται η έννοια της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής και προσδιορίζεται το περιεχόμενό της, όπως αυτό αποτυπώνεται στα σχετικά επιστημονικά κείμενα. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται ο όρος εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (εξΑΕ) και περιγράφεται η συμβολή του στο πεδίο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής με στόχο την υποστήριξη του έργου των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η εργασία ολοκληρώνεται με τη διατύπωση συμπερασμάτων και προτάσεων σχετικά με την αποτελεσματική αξιοποίηση της (εξΑΕ) το πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής.

Λέξεις Κλειδιά: *πανεπιστημιακή παιδαγωγική, (εξΑΕ), νέες τεχνολογίες, ποιότητα, εκπαιδευτικός σχεδιασμός*

Εισαγωγή

Η αποστολή των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν περιορίζεται μόνο στην παραγωγή επιστημονικής γνώσης, αλλά και στην παροχή διδασκαλίας υψηλού επιπέδου (Γουγουλάκης & Οικονόμου, 2014). Σε έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ανασχεδιασμό της εκπαίδευσης (European Commission, 2011) σημειώνεται πως υπάρχει μεγάλη ανάγκη για ευέλικτες και καινοτόμες προσεγγίσεις και μεθόδους

διδασκαλίας, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σημειώνει ότι η ποιότητα της διδασκαλίας αποτελεί κρίσιμο ζήτημα και στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τονίζεται ότι τόσο η έρευνα όσο και η διδασκαλία θα πρέπει να υποστηρίζονται, προκειμένου να εξασφαλίζεται η υψηλή ποιότητα και αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου (European Commission, 2011; Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2016). Τα προσόντα των καθηγητών που εργάζονται στα πανεπιστήμια πρέπει να βελτιωθούν. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αποκτήσουν νέα προσόντα για να είναι σε θέση να ανταποκριθούν με επιτυχία στις αυξημένες απαιτήσεις του ρόλου τους ο οποίος δεν είναι μόνο η διεξαγωγή της έρευνας, αλλά και η διαμοίραση της γνώσης με τους φοιτητές μέσω οργανωμένων διδακτικών παρεμβάσεων (Çeliköz, 2010). Επίσης πρέπει να κατανοήσουν ότι η διδασκαλία περιλαμβάνει κάτι περισσότερο από την ύλη του μαθήματος και την ικανότητα διεύθυνσης της τάξης.

Η McCombs (2000) υποστηρίζει ότι «οτιδήποτε κάνει ο εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη έχει αντίκτυπο στους εκπαιδευόμενους του θετικό ή αρνητικό». Αυτό αναφέρεται τόσο στον τρόπο που παρουσιάζονται οι πληροφορίες, και υλοποιούνται οι δραστηριότητες που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη, τόσο στον τρόπο που αλληλεπιδρά ο πανεπιστημιακός δάσκαλος με τους φοιτητές του, όσο και στο ποσοστό ελευθερίας και ελέγχου της τάξης που δίνεται στους σπουδαστές, καθώς και στις δυνατότητες που τους προσφέρονται για να εργαστούν ατομικά ή ομαδικά.

Παράλληλα οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των εκπαιδευτικών και των φοιτητών αποτελούν την καρδιά της διδασκαλίας, αφού βασίζονται κατά κύριο λόγο στην αποτελεσματική επικοινωνία (MacGrath, 2005). Όταν ο καθηγητής δείχνει ενθουσιασμό για ένα θέμα, τότε και οι φοιτητές του θα πιστέψουν ότι το συγκεκριμένο θέμα έχει ιδιαίτερη αξία για αυτούς και θα δώσουν την ανάλογη προσοχή (Docan-Morgan & Manuson, 2009).

Ως απόρροια των προαναφερόμενων με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αναπτύσσεται συστηματικά στον διεθνή χώρο η πανεπιστημιακή παιδαγωγική (Σταμέλος, 2016).

Μέχρι σήμερα στη χώρα μας ελάχιστα βήματα έχουν γίνει σχετικά με την ανάπτυξη της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής (Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2016). Η ανάπτυξη του συγκεκριμένου επιστημονικού πεδίου εδράζεται στην αντίληψη πως οι θεωρητικές γνώσεις και τα εφόδια των πανεπιστημιακών δασκάλων δεν επαρκούν για την αποτελεσματική εκτέλεση του έργου τους. Χρειάζεται να διαθέτουν ποικίλες δεξιότητες και ικανότητες οι οποίες θα βοηθήσουν αποφασιστικά τους φοιτητές στην απόκτηση γνώσεων καθώς και στην πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους (Φραγκούλης, 2015).

Πιο συγκεκριμένα οι διδάσκοντες σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να αναπτύξουν σε υψηλό βαθμό ικανότητες:

- Ομαδικότητας και συνεργασίας
- Επικοινωνίας
- Αναλυτικής και κριτικής σκέψης
- Καινοτομίας
- Προσαρμοστικότητας
- Λήψης απόφασης
- Διαχείρισης συναισθημάτων
- Επίλυσης προβλημάτων (Παπαδάκης & Φραγκούλης, 2006; Ασωνίτου, 2016)

Σημαντική προς αυτή την κατεύθυνση είναι η συμβολή της εξΑΕ η οποία ως μέθοδος διδασκαλίας μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην υποστήριξη του διδακτικού και

ερευνητικού έργου των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το έργο τους είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο και απαιτητικό αν λάβουμε υπόψη μας την άποψη του θεώρησης του Knud Illeris (2016), ο οποίος αναφέρει πως η ολοκληρωμένη μάθηση περιλαμβάνει τρεις αλληλεπιδρώσες διαστάσεις: το περιεχόμενο (διδασκτέα ύλη, εκπαιδευτικές μέθοδοι, ανάπτυξη ικανοτήτων και ιδιαίτερα της κριτικής σκέψης), την υποκίνηση και το συναισθηματικό κλίμα που διαμορφώνεται μεταξύ διδασκόντων-διδασκόμενων και, τέλος, τη σχέση του εκπαιδευτικού οργανισμού με το κοινωνικό πλαίσιο (Illeris, 2016; Κόκκος, 2016).

1.1 Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική

Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο συστηματικός διάλογος γύρω από ζητήματα παιδαγωγικής και διδακτικής προσέγγισης στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Γουγουλάκης & Οικονόμου, 2014).

Στο πλαίσιο του διαλόγου που έχει αναπτυχθεί έμφαση δίνεται όχι μόνο στο περιεχόμενο της διδασκαλίας, αλλά στις μεθόδους και στις τεχνικές εκπαίδευσης, καθώς και στο κλίμα που αναπτύσσεται ανάμεσα στους φοιτητές και στους διδάσκοντες. Σημαντική συνιστώσα της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής είναι η διδακτική η οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο σχεδιασμό, στην οργάνωση, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση των διδακτικών παρεμβάσεων στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με στόχο τη διασφάλιση ποιότητας και αποτελεσματικότητας (Φραγκούλης, 2015).

Σύμφωνα με τους Frakt & Castagnera (2000, όπως αναφέρεται στο Fagan-Wilen, Springer, Ambrosino & White, 2006: 43) η κατάρτιση, η υποστήριξη και η ανάπτυξη των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πεδίο της παιδαγωγικής και διδακτικής ποικίλει από χώρα σε χώρα και από ίδρυμα σε ίδρυμα.

Στο πλαίσιο των διεθνών και ευρωπαϊκών εξελίξεων στον τομέα της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής άρχισε και στη χώρα μας από το 2016 να παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον από διδάσκοντες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την ανάπτυξη ενός επιστημονικού διαλόγου για ζητήματα υποστήριξης της διδασκαλίας και της μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αφετηρία του όλου εγχειρήματος αποτέλεσε το συμπόσιο με θέμα «Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική: Η εκπαίδευση και η διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μια *terra incognita*», που οργανώθηκε από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και υλοποιήθηκε στην Αλεξανδρούπολη το Σεπτέμβριο του 2016. Στο συμπόσιο συμμετείχαν εξειδικευμένοι επιστήμονες, ακαδημαϊκοί από τριτοβάθμια ιδρύματα της χώρας μας και του εξωτερικού, ως εμπειρογνώμονες σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων, παιδαγωγικής και διδακτικής μεθοδολογίας, καθώς και διδάσκοντες από άλλα επιστημονικά πεδία, πχ. των θετικών και φυσικών επιστημών, της οικονομίας, της ψυχολογίας, της κοινωνικής εργασίας κτλ, προκειμένου να διαμορφωθεί μια διεπιστημονικότερη προσέγγιση στα ζητήματα της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής.

Στο πλαίσιο του συμποσίου δημιουργήθηκε δίκτυο ακαδημαϊκών δασκάλων με στόχο την ανάπτυξη της επιστημονικής συζήτησης στο πεδίο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής και την υποστήριξη των λειτουργιών της στο πλαίσιο άσκησης του διδακτικού τους έργου.

1.2 Η Διασφάλιση ποιότητας στο πλαίσιο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής

Σε μια περίοδο κοινωνικο-οικονομικών εξελίξεων τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί την αιχμή του δόρατος κάθε

αλλαγής και διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο, καθόσον συμβάλλει όχι μόνο στην τρέχουσα κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, αλλά και στη θεμελίωση του πνεύματος, της γνώσης και των δεξιοτήτων, προκειμένου οι νέοι να καταστούν ικανοί να αντιμετωπίσουν την πολυπλοκότητα και την ταχύτητα των αλλαγών (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2008).

Η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναδεικνύεται ως ένας από τους κυριότερους στρατηγικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission, 2011; Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2016).

Η έννοια της ποιότητας ξεκινά από τα αρχαία χρόνια με τον Αριστοτέλη (330 π.Χ.) ο οποίος πρώτος διέκρινε το «ποιόν» και τα χαρακτηριστικά του και συνεχίζεται αργότερα με τους σχολαστικούς φιλοσόφους. (Ξένος, 2003). Η έννοια της ποιότητας είναι μια έννοια πολυεδρική και το νόημά της είναι ανοικτό σε ερμηνείες και χρήσεις ανάλογα με το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο (Jarvis, 2004).

Ο Διεθνής Οργανισμός Προτυποποίησης (International Standards Organization, ISO 8402, 1985) ορίζει την *ποιότητα* ως το σύνολο των γνωρισμάτων και των χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας που έχουν σχέση με τη δυνατότητα ικανοποίησης και κάλυψης καθορισμένων αναγκών.

Η ποιότητα δεν αποτελεί καινούργιο αντικείμενο στο χώρο της εκπαίδευσης. Τόσο στο χώρο της τυπικής εκπαίδευσης, όσο και στο χώρο της μη τυπικής έχουν αναπτυχθεί μέθοδοι, τυπολογίες, διαδικασίες που διευκολύνουν τον έλεγχο και έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν την ποιότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και διαδικασιών.

Ένα σύστημα ποιότητας σε ένα πανεπιστήμιο οφείλει να επιδιώκει τη συστηματική και διαρκή βελτίωση του ιδρύματος σε κάθε λειτουργία ή παραγόμενο έργο του (Ιωακείμиду και Λιοναράκης, 2017). Αυτό από τη πλευρά του προϋποθέτει ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα πανεπιστήμια θα πρέπει να αναπτύξουν υψηλά πρότυπα ποιότητας (Toro, 2012). Σύμφωνα με τους Ιωακείμиду και Λιοναράκη (2017) στα πανεπιστημιακά ιδρύματα που παρέχουν εξ αποστάσεως σπουδές μπορούν να αναπτυχθούν ποιοτικά κριτήρια και ποσοτικά μετρήσιμοι δείκτες ποιότητας για την εκκίνηση ανάπτυξης ενός μηχανισμού βελτίωσης της ποιότητάς τους. Βασικός στόχος των συστημάτων διαρκούς βελτίωσης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γίνεται η διαμόρφωση μιας κουλτούρας ποιότητας.

Το πλαίσιο της διασφάλισης ποιότητας δεν είναι κάτι σταθερό. Αποτελεί ένα σύστημα παραγόντων το οποίο είναι δυναμικό, συνεχώς εξελισσόμενο και βελτιούμενο σε σχέση τόσο με αυτό που αξιολογείται, όσο και με το ίδιο το πλαίσιο αξιολόγησης της ποιότητας (Moran, 2001).

Επομένως για τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χρειάζεται διαρκής αποτίμηση των παρακάτω παραγόντων: α) του περιεχομένου της διδασκαλίας (διδακτέας ύλης, εκπαιδευτικών μεθόδων, ανάπτυξης ικανοτήτων και ιδιαίτερα της κριτικής σκέψης), β) της υποκίνησης και του συναισθηματικού κλίματος που διαμορφώνεται μεταξύ διδασκόντων- διδασκόμενων και γ) της σχέσης του εκπαιδευτικού οργανισμού με το κοινωνικό πλαίσιο (Κόκκος, 2016).

2.1 Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική

Σημαντική είναι η συμβολή της εξΑΕ η οποία μπορεί να υποβοηθήσει σημαντικά την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να υποστηρίξει αποτελεσματικά το έργο τους, διασφαλίζοντας ποιότητα και αποτελεσματικότητα στον τρόπο λειτουργίας των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η εξΑΕ προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες για μάθηση και ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Προβλήματα

όπως, ο χώρος και ο χρόνος που αποτελούν εμπόδιο στη συμβατική μάθηση, μπορούν να αντιμετωπιστούν στην εξΑΕ. Η αναγκαιότητα της φυσικής παρουσίας δεν υφίσταται (Egan & Gibb, 1997). Τα πλεονεκτήματα της δια ζώσης εκπαίδευσης εξακολουθούν να ισχύουν και στην εξΑΕ καθώς προσφέρει κοινωνική αλληλεπίδραση και εξοικείωση ανάμεσα στους συμμετέχοντες. Η έννοια της επικοινωνίας και της ανταλλαγής εμπειριών ενισχύεται και παίρνει μία νέα δυναμική, από την αξιοποίηση της τεχνολογίας, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τη σύνδεση των ατόμων με αυτά (Παναγιωτακόπουλος, 2018).

Σημαντική προς αυτή την κατεύθυνση είναι η συμβολή των διαδικτυακών μαθημάτων. Τα διαδικτυακά μαθήματα επιτρέπουν σε μεγάλο αριθμό πανεπιστημιακών δασκάλων να τα παρακολουθούν από απόσταση. Η εξΑΕ παρέχει αξιόπιστα και ευέλικτα προγράμματα σπουδών, αφού οι συμμετέχοντες σε αυτά μπορούν να συμμετέχουν στο μάθημα με τον δικό τους ρυθμό και πρόγραμμα (Carnevale, 2005). Αυτή η ευελιξία, διευκολύνει τους πανεπιστημιακούς δασκάλους στην παρακολούθηση μαθημάτων αυτής της μορφής, καθώς έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν τη συμμετοχή τους σε αυτά σύμφωνα με τις επαγγελματικές, ακαδημαϊκές και προσωπικές τους υποχρεώσεις (Αρμακόλας, 2018).

Οι διδάσκοντες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αναπτύσσουν τις διδακτικές και παιδαγωγικές τους δεξιότητες και αναπτύσσονται επαγγελματικά επιλέγοντας οι ίδιοι τον τόπο, τον χρόνο και το ρυθμό επιμόρφωσής τους. Για παράδειγμα μπορούν να ξαναδούν τις καταγεγραμμένες διδασκαλίες τους, να εντοπίσουν θετικά και αρνητικά στοιχεία σε αυτές, να αναστοχαστούν και να υιοθετήσουν καλές πρακτικές (Arbaugh, 2000).

Τα πλεονεκτήματα από την αξιοποίηση αυτής της μορφής εκπαίδευσης είναι πολλά, αφού η μάθηση σε περιβάλλον εξΑΕ αμβλύνει τις υφιστάμενες διαφορές και προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλους ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα προσωπικά και κοινωνικά τους χαρακτηριστικά (Λιοναράκης, 2006, Αρμακόλας, 2018). Τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να ανταποκρίνονται στις μαθησιακές ανάγκες της σημερινής «γενιάς του διαδικτύου» και να αξιοποιούν τους πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης του ανθρώπου (Λιγούτσικου κ. συν., 2015; Κανελλόπουλος, Κουτσούμπα, 2017).

Για να είναι αποτελεσματική η συνεισφορά της εξΑΕ στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής θα πρέπει οι νέες τεχνολογίες να χρησιμοποιούνται με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ενίσχυση της ανοικτής και δια βίου μάθησης στο πλαίσιο μιας συλλογικής και υποβοηθούμενης αυτομόρφωσης (Scanlon et al., 2015). Για την επιτυχή υλοποίηση των online μαθημάτων στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής απαραίτητο είναι να πληρούνται κατάλληλες παιδαγωγικές, κοινωνικές, διοικητικές και τεχνικές προϋποθέσεις (Berge, 1995).

2.2 Η Αξιοποίηση της Τηλεδιάσκεψης στην Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική

Σημαντική στο πεδίο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής θεωρείται η αξιοποίηση της τηλεδιάσκεψης. Σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, η χρήση της τηλεδιάσκεψης για τη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης έχει μετακινηθεί από μια περιθωριακή δραστηριότητα σε ένα σημαντικό εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και της μάθησης (Lawson & Comber, 2014). Η τηλεδιάσκεψη μπορεί να θεωρηθεί ως ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο όταν συνδυάζεται με ισχυρή, καλοσχεδιασμένη, μαθητοκεντρική διδασκαλία (Greenberg & Colbert, 2004). Ο ρόλος του εκπαιδευτή γίνεται πιο απαιτητικός και είναι ο ρυθμιστής του μέσου με τις προϋποθέσεις που ανάλογα απαιτούνται. Με την τηλεδιάσκεψη στη διδασκαλία, διευκολύνεται η συνεργασία, ενώ επισημαίνεται ότι εμπλουτίζει την εμπειρία στην εξΑΕ, με τη μείωση

του συναισθήματος της απομόνωσης, την τόνωση της ενθάρρυνσης για αλληλεπίδραση και ενίσχυση των κινήτρων για μάθηση και επικοινωνία.

Η εξΑΕ με τη χρήση της τηλεδιάσκεψης μπορεί να δημιουργήσει ευρεία κλίμακα αλληλεπίδρασης που μπορεί να λάβει χώρα μεταξύ των συμμετεχόντων (Panagiotakopoulos, Lionarakis & Xenos, 2003). Συνεπώς, η υποστήριξη τόσο της διδακτικής όσο και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων είναι απαραίτητη για την δημιουργία ενός καλύτερου και αποτελεσματικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος μέσω της τηλεδιάσκεψης (Κασσελίδης & Πολίτης, 2006; Panagiotakopoulos, Tsiatsos, Lionarakis, Tzanakos, 2013).

Για να είναι αποτελεσματική η τηλεδιάσκεψη ως σύγχρονο τεχνολογικό εργαλείο απαραίτητη κρίνεται η ανάπτυξη αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευόμενων-εκπαιδευτικού υλικού, εκπαιδευτικού - εκπαιδευόμενων, μεταξύ εκπαιδευομένων (Danesh, Bailey, & Whisenand, 2015; Armakolas, Panagiotakopoulos, Magkaki, 2018).

Οι Lawson & Comber (2014, όπως αναφέρεται στο Αρμακόλας, 2018) υποστηρίζουν πως η τηλεδιάσκεψη ως τεχνολογικό εργαλείο έχει αρκετά πλεονεκτήματα: α) εμφανίζει μεγαλύτερη αλληλεπίδραση από πολλές ασύγχρονες τεχνολογίες, β) είναι ένας οικονομικά αποδοτικός τρόπος για να παρέχουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιτυχημένες εκπαιδευτικές εμπειρίες σε έναν μεγάλο πληθυσμό διδασκομένων, γ) αυξάνει τα κίνητρα για μάθηση, δ) παρέχει τη δυνατότητα εξάσκησης και βελτίωσης δεξιοτήτων επικοινωνίας και παρουσίασης, ε) ενισχύει την ανάπτυξη ερευνητικών δραστηριοτήτων καθώς διευκολύνει τη συνεργασία, στ) επιτρέπει την πρόσβαση σε πρωτογενείς πηγές υλικού (Hazel, 1999; Μηλιωρίτσας & Γεωργιάδη, 2009), στ) παρέχει ψυχολογική στήριξη και ενθάρρυνση στους χρήστες της (Αρμακόλας, 2018).

Επιπλέον με τη χρήση και αξιοποίηση της πλατφόρμας τηλεδιάσκεψης, οι εκπαιδευτικοί εξοικειώνονται με ένα νέο περιβάλλον μάθησης και αναπτύσσουν τεχνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες.

Πιο αναλυτικά, επιτυγχάνονται οι ακόλουθοι στόχοι:

- η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και τη χρήση τους για την απόκτηση νέας γνώσης,
- η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας,
- η ανάπτυξη χρήσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων όπως της επικοινωνίας, της συνεργασίας, της ενεργητικής ακρόασης και του ομαδικού πνεύματος,
- η προώθηση της αυτενέργειας (Αρμακόλας, 2018).

Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον από τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας για την ανάδειξη του ιδιαίτερου ρόλου και της σημασίας της διδασκαλίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στο πλαίσιο των συντελούμενων κοινωνικο-οικονομικών και εκπαιδευτικών αλλαγών διαπιστώνουμε την ανάγκη διαφοροποίησης της πανεπιστημιακής διδασκαλίας, των τρόπων μάθησης και της αναθεώρησης του διδακτικού προφίλ των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η διδακτική ικανότητα του πανεπιστημιακού δασκάλου δεν μπορεί να στηρίζεται στο έμφυτο ταλέντο του αλλά σε εστιασμένη κατάρτιση, μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μιας πανεπιστημιακής κουλτούρας που αντιμετωπίζει τη μάθηση ως μια παιδαγωγικά κατάλληλη διαδικασία που προωθεί την ενεργό μάθηση (Hannan & Silver, 2000).

Ειδικότερα αναγνωρίζεται η ανάγκη για συστηματική επιμόρφωση των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με το περιεχόμενο της διδασκαλίας, τις εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές, καθώς και το κλίμα της επικοινωνίας που αναπτύσσεται μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων.

Για την επίτευξη των προαναφερόμενων τα τριτοβάθμια ιδρύματα πρέπει να επενδύσουν σε ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης, προσαρμοσμένα στα νέα δεδομένα, καθώς και στην αξιοποίηση σύγχρονων εκπαιδευτικών τεχνολογιών, έτσι ώστε οι συνεχείς εξελίξεις στο πεδίο της διδακτικής μεθοδολογίας να θέτουν σε συνεχή εγρήγορση τους διδάσκοντες και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Χρίστου, 2014).

Σημαντική προς αυτή την κατεύθυνση είναι η συμβολή της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης καθώς και των σύγχρονων εργαλείων μάθησης, όπως της τηλεεκπαίδευσης. Η αξιοποίηση της τηλεεκπαίδευσης στην υποστήριξη του έργου των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην βελτίωση του έργου τους. Παράλληλα μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση κουλτούρας διαρκούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία θα προσεγγίζει τη μάθηση ως μια συνεχή διαδικασία απόκτησης γνώσεων και καλλιέργειας δεξιοτήτων (Παπαδάκης & Φραγκούλης, 2005; Αναστασιάδης, 2008; Armakolas, Panagiotakopoulos, Karatrantou, 2018).

Προς επίρρωση των προαναφερόμενων απαραίτητη είναι η ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών όχι μόνο από τους διδάσκοντες, αλλά και από τα τριτοβάθμια ιδρύματα με στόχο την αναβάθμιση της παιδαγωγικής διάστασης του ρόλου των καθηγητών και την κατάρτισή τους σε θέματα διδασκαλίας και μάθησης. Η συστηματική επιμόρφωση των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα συμβάλλει στην εσωτερική μεταρρύθμιση των δομών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς θα μεταβληθεί σημαντικά το περιεχόμενο της διδασκαλίας, ο τρόπος και οι μέθοδοι διδασκαλίας, καθώς και οι σχέσεις μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Arbaugh, J. B. (2000). An exploratory study of the effects of gender on student learning and class participation in an internet-based MBA course. *Management Learning*, 31(4), 503–519.
- Armakolas, S., Mikroyannidis, A., Panagiotakopoulos, C., & Panousopoulou, T. (2016). A case study on the Perceptions of Educators on the Penetration of Personal Learning Environments in Typical Education. *International Journal of Virtual and Personal Learning Environments (IJVPLE)*, 6(1), 18-28.
- Armakolas, S., Panagiotakopoulos, C., Karatrantou, A. (2018). Teleconference in support of autonomous learning. *European Journal of Open, Distance and E-learning* (21)2, 27-43.
- Armakolas, S., Panagiotakopoulos, C., Magkaki, F. (2018). Interaction and Effectiveness - Theoretical Approaches in a Teleconference Environment. *International Journal of Sciences* 09(2018):21-26.
- Berge, Z. L. (1995). The role of the online instructor/facilitator. *Educational technology*, 35(1), 22-30
- Carnevale, D. (2005). Run a class like a game show: ‘Clickers’ keep students involved. *Chronicle of Higher Education*, 51(42), B3.
- Çeliköz, N. (2010). Basic factors that affect general academic motivation levels of candidate preschool teachers. *Education*, 131(1), 113.
- Danesh, A., Bailey, A., & Whisenand, T. (2015). Technology and instructor-interface interaction in distance education. *International Journal of Business and Social Science*, 6(2). Ανακτήθηκε στις 10 Μαρτίου 2019 από: https://www.researchgate.net/profile/April_Bailey2/publication/320335540_Technology_and_Instructor-Interface_Interaction_in_Distance_Education/links/59de5ebca6fdcca0d32043f5/Technology-and-Instructor-Interface-Interaction-in-Distance-Education.pdf
- Docan-Morgan, T., & Manusov, V. (2009). Relational turning point events and their outcomes in college teacher–student relationships from students’ perspectives. *Communication Education*, 58(2), 155-188.
- Egan, M. W., Gibb, G. S. (1997). Student-centered instruction for the design of telecourses. *New directions for teaching and learning*, 1997(71), 33-39.

- European Commission, Directorate General For Research & Innovation, Directorate B- *European Research Area Skills*.(2011). Retrieved May 26, 2019, from http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies
- Greenberg, A., & Colbert, R. (2004). Navigating the sea of research on video conferencing-based distance education. *Wainhouse Research, LLC*. Ανακτήθηκε στις 10 Μαρτίου 2019 από: [http://educationforministry.org/pdfs/Best Practice Papers in Polyco.pdf](http://educationforministry.org/pdfs/Best_Practice_Papers_in_Polyco.pdf)
- Hannan, A., & Silver, H. (2000). *Innovating in higher education: Teaching, learning and institutional cultures*. Buckingham: Society for Research in Higher Education.
- High Level Group on the Modernisation of Higher Education, (2013). *Report to The European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions, June 2013*. Retrieved May 26, 2019, from http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/modernisation_en.pdf/
- Illeris, K. (2016). *Ο τρόπος που μαθαίνουμε: Οι πολλαπλές διαστάσεις της Μάθησης στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση*. (Μετάφραση: Ευφροσύνη Κωσταρά). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση: θεωρία και πράξη* (μτφρ. Αλεξ. Μανιάτη), Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Johnson, M., Prescott, D., & Lyon, S. (2017). Learning in online continuing professional development: An institutionalist view on the personal learning environment. *Journal of New Approaches in Educational Research (NAER Journal)*, 6(1), 20-27.
- Lawson, T., & Comber, C. (2014). Videoconferencing and learning in the classroom: the effects of being an Orphan Technology?. Ανακτήθηκε στις 3 Μαρτίου 2019 από: <https://pdfs.semanticscholar.org/5f74/22112e6aa6c8e444b86c0f19a9339ac3878c.pdf>
- MacGrath, M. (2005). Beyond behaviour management: manage or motivate?. *Education Review*, 19(1).
- Moran, J. (2002). *Assessing adult learning: a guide for practitioners*, Florida: Krieger P.C.
- McCombs, B. L. (2000). Assessing the Role of Educational Technology in the Teaching and Learning Process: A Learner-Centered Perspective. Retrieved 31/5/2018 from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED452830.pdf>
- Panagiotakopoulos, C., Lionarakis, A., & Xenos, M. (2003). Open and Distance Learning: Tools of Information and Communication Technologies for Effective Learning. In *Proceedings of the Sixth Hellenic-European Conference on Computer Mathematics and its Applications, HERCMA 2003* (pp. 25-27). Ανακτήθηκε στις 3 Μαρτίου 2019 από: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.414.2825&rep=rep1&type=pdf>
- Panagiotakopoulos, C., Tsiatsos, T., Lionarakis A., Tzanakos N. (2013). Teleconference in support of distance learning: Views of educators. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 9, 1, 5-18.
- Scanlon, E., McAndrew, P. & O'Shea, T. (2015). Designing for Educational Technology to Enhance the Experience of Learners in Distance Education: How Open Educational Resources, Learning Design and Moocs Are Influencing Learning. *Journal of Interactive Media in Education*, Vol 1,
- Toro, J.R. *Gestión interna de la calidad en las instituciones de Educación Superior*. RIL editores, 2014.
- Αναστασιάδης, Π. (2018). *Τηλεδιάσκεψη στην υπηρεσία της δια βίου μάθησης και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Εκδόσεις Gutenberg
- Αρμακόλας, Σ. (2018). *Διερεύνηση, ανάλυση και μελέτη των παραγόντων που επιδρούν σε περιβάλλον σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης με αξιοποίηση συμμετοχικών-βιωματικών τεχνικών*. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών
- Ασωνίτου, Σ. (2016). Αναγκαιότητα Ανάπτυξης της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής. Προσέγγιση μέσα από τη Νέα Θεσμική Θεωρία. Στο Κ. Κεδράκα (επιμ.) *Πρακτικά Συμποσίου Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική: Η εκπαίδευση και διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μια terra incognita*, 120-129. Αλεξανδρούπολη.
- Γουγουλάκης, Π., & Οικονόμου, Α. (2014). Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική, *Εκπαιδευτικός Κύκλος*, τ.2, 9-282.
- Ιωακειμίδου, Β., & Λιοναράκης, Α. (2017). Η διασφάλιση και διαρκής βελτίωση της ποιότητας στην εξ αποστάσεως πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Τάσεις και προσανατολισμοί. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(2), 124-139.
- Κανελλόπουλος, Α. Α., & Κουτσούμπα, Μ. (2017). Συνδέοντας την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, τις Νέες Τεχνολογίες και τις Μορφές Μάθησης. Η περίπτωση των MOOCs. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(4A), 123-135.
- Κασσελίδης, Α. & Πολίτης, Δ. (2006). Συνδυασμός των εργαλείων της σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεδιάσκεψης στα μαθησιακά δίκτυα. *Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου ΕΤΠΕ, Θεσσαλονίκη*, 05-08

- Οκτωβρίου 2006. Ανακτήθηκε στις 10 Μαρτίου 2018 από: <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe1205.pdf>
- Κόκκος, Α. (2016). Προς ένα πολυδιάστατο τρόπο μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Κ. Κεδράκα (επιμ.) *Πρακτικά Συμποσίου Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική: Η εκπαίδευση και διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μια terra incognita*, 40-54. Αλεξανδρούπολη.
- Λιγούτσικου, Ε., Κουτσούμπα, Μ., Κουστουράκης, Γ., & Λιοναράκης Α. (2015). Η Θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης ως κινητήριος δύναμη ενεργοποίησης και μαθησιακής εξέλιξης στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Γ. Μανούσου, Μ. Νιάρη, Τ. Χαρτοφύλακα & Σ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *8ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Καινοτομία και Έρευνα*. 7-8 Νοεμβρίου 2015 (σσ. 43-57). Ανακτήθηκε από <http://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/16>
- Λιοναράκης, Α. (2006). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Μηλιωρίτσας, Ε. & Γεωργιάδη, Ε. (2009). Επίδραση της τηλεδιάσκεψης στη μαθησιακή διαδικασία του Ε.Α.Π. Απόψεις φοιτητών και ΣΕΠ των ΘΕ ΕΚΠ 65 –ΕΚΕ 50. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 5, 2Α 111-126. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.470>
- Ξένος, Μ. (2003). *Ποιότητα Λογισμικού*, Εκδόσεις Φιλομάθεια, Πάτρα. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2008). *Η ποιότητα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2018). *Η ηθική στο διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό έγκλημα*. Εκδ. Παπαζήση.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ., Λιοναράκης, Α. (2001). Το προφίλ των υποψηφίων προπτυχιακών φοιτητών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου κατά την έναρξη της πλήρους λειτουργίας του Ιδρύματος (ακαδ. έτος 1999-2000). *Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (επιμ. Α. Λιοναράκης), Τόμος Β', σελ. 1193-1202.
- Παπαδάκης, Σ., & Φραγκούλης, Ι. (2006). Η ανάπτυξη κοινωνικών ικανοτήτων και η απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.: Διαμόρφωση δεικτών ποιότητας για την αξιολόγησή τους, στο *Πρακτικά 2^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων*, ΕΕΕΕ, Αθήνα.
- Παπαδάκης, Σ., & Φραγκούλης, Ι. (2005). Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών και στάσεων εκπαιδευτικών για την παροχή εξ αποστάσεως επιμόρφωσης σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning). Στο Γ. Μπαγάκης (επιμ.), *Πρακτικά 6^{ου} Συνεδρίου Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Πατρών με διεθνή συμμετοχή. Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*, σελ. 276-285. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σταμέλος, Γ. (2016). *Η αξιολόγηση της αποτελεσματικής διδασκαλίας Μελέτη 18*. Πάτρα: Hep Net.
- Φραγκούλης, Ι. (2015). *Σημειώσεις για το πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΑΣΠΑΙΤΕ Ηρακλείου Κρήτης*. Ηράκλειο Κρήτης: Αυτοέκδοση.
- Φραγκούλης, Ι., & Βαλκάνος, Ε.(2016). Η συνεχιζόμενη επιμόρφωση των Καθηγητών της ΑΣΠΑΙΤΕ Ηρακλείου Κρήτης στο πλαίσιο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής. Στο Κ. Κεδράκα (επιμ.) *Πρακτικά Συμποσίου Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική: Η εκπαίδευση και διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μια terra incognita*, 1, 163-169. Αλεξανδρούπολη.
- Χρίστου, Κ. (2014). *Οι προκλήσεις για το δημόσιο Πανεπιστήμιο*. Ομιλία στην Ημερίδα του Γραφείου Παιδείας Κ.Ε. ΑΚΕΛ με θέμα Δημόσιο Πανεπιστήμιο υπό απειλή, 17 Σεπτεμβρίου 2014, Πανεπιστήμιο Κύπρου.